WYROK TRYBUNAŁU (trzecia izba)

z dnia 1 grudnia 2011 r.

Jurysdykcja w sprawach cywilnych – Rozporządzenie (WE) nr 44/2001 – Artykuł 6 pkt 1 – Wielość pozwanych – Dyrektywa 93/98/EWG – Artykuł 6 – Ochrona fotografii – Dyrektywa 2001/29/WE – Artykuł 2 – Zwielokrotnianie – Wykorzystanie fotografii portretowej do sporządzenia portretu przypuszczalnego – Artykuł 5 ust. 3 lit. d) – Wyjątki i ograniczenia na potrzeby cytowania – Artykuł 5 ust. 3 lit. e) – Wyjątki i ograniczenia do celów bezpieczeństwa publicznego – Artykuł 5 ust. 5

W sprawie C-145/10

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Handelsgericht Wien (Austria) postanowieniem z dnia 8 marca 2010 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 22 marca 2010 r., w postępowaniu:

Eva-Maria Painer

przeciwko

Standard VerlagsGmbH,

Axel Springer AG,

Süddeutsche Zeitung GmbH,

Spiegel-Verlag Rudolf Augstein GmbH & Co KG,

Verlag M. DuMont Schauberg Expedition der Kölnischen Zeitung GmbH & Co KG,

TRYBUNAŁ (trzecia izba),

w składzie: K. Lenaerts, prezes izby, J. Malenovský (sprawozdawca), E. Juhász, G. Arestis, i T. von Danwitz, sędziowie,

rzecznik generalny: V. Trstenjak,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając procedurę pisemną,

rozważywszy uwagi przedstawione:

– w imieniu E.M. Painer przez G. Zangera, Rechtsanwalt,

– w imieniu Standard VerlagsGmbH przez M. Windhager, Rechtsanwältin,

– w imieniu rządu austriackiego przez E. Riedla, działającego w charakterze pełnomocnika,

– w imieniu rządu hiszpańskiego przez N. Díaz Abad, działającą w charakterze pełnomocnika,

– w imieniu rządu włoskiego przez G. Palmieri, działającą w charakterze pełnomocnika, wspieraną przez M. Russo, avvocato dello Stato,

– w imieniu Komisji Europejskiej przez S. Grünheid, działającą w charakterze pełnomocnika,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 12 kwietnia 2011 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 6 pkt 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1), a także art. 5 ust. 3 lit. d) i e) oraz art. 5 ust. 5 dyrektywy 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (Dz.U. L 167, s. 10).

2 Wniosek ten został przedstawiony w ramach sporu pomiędzy E.M. Painer, fotografem prowadzącym samodzielną działalność gospodarczą, a pięcioma wydawnictwami prasowymi, mianowicie Standard VerlagsGmbH (zwanym dalej „Standard”), Axel Springer AG (zwanym dalej „Axel Sprinter”), Süddeutsche Zeitung GmbH, Spiegel-Verlag Rudolf Augstein GmbH & Co KG oraz Verlag M. DuMont Schauberg Expedition der Kölnischen Zeitung GmbH & Co KG, w przedmiocie wykorzystanie przez nie fotografii Nataschy K.

Ramy prawne

Prawo międzynarodowe

3 Porozumienie w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej zawarte w załączniku 1 C do Porozumienia ustanawiającego Światową Organizację Handlu (WTO), sporządzonego w Marrakeszu dnia 15 kwietnia 1994 r., zostało przyjęte mocą decyzji Rady 94/800/WE z dnia 22 grudnia 1994 r. dotyczącej zawarcia w imieniu Wspólnoty Europejskiej, w dziedzinach wchodzących w zakres jej kompetencji, porozumień będących wynikiem negocjacji wielostronnych w ramach Rundy

Urugwajskiej (1986–1994) (Dz.U. L 336, s. 1).

4 Artykuł 9 ust. 1 Porozumienia w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej stanowi:

„Członkowie zastosują się do artykułów 1–21 Konwencji berneńskiej [o ochronie dzieł literackich i artystycznych (Akt paryski z dnia 24 lipca 1971 r.) w brzmieniu uwzględniającym zmiany z dnia 28 lipca 1979 r. (zwanej dalej „konwencją berneńską")] oraz załącznika do niej. Jednakże członkom nie będą, na mocy niniejszego porozumienia, przysługiwać prawa ani nie powstaną zobowiązania związane z prawami nadanymi im na podstawie artykułu 6 bis tej konwencji lub prawami wynikłymi z niego".

5 Zgodnie z art. 2 ust. 1 konwencji berneńskiej:

„Określenie »dzieła literackie i artystyczne« obejmuje wszystkie dzieła literackie, naukowe i artystyczne, bez względu na sposób lub formę ich wyrażenia, takie jak książki, broszury i inne pisma; odczyty, przemówienia, kazania i inne dzieła tego rodzaju; dzieła dramatyczne lub dramatyczno-muzyczne; dzieła choreograficzne i pantomimy; dzieła muzyczne ze słowami lub bez słów; dzieła filmowe oraz zrównane z nimi dzieła wyrażane w podobny sposób jak film; dzieła rysunkowe, malarstwo, dzieła architektoniczne, rzeźby, dzieła rytownicze i litograficzne; dzieła fotograficzne oraz zrównane z nimi dzieła wyrażane w podobny sposób jak fotografia; dzieła sztuki użytkowej, ilustracje, mapy geograficzne, plany, szkice i dzieła plastyczne dotyczące geografii, topografii, architektury lub innych nauk".

6 Artykuł 10 ust. 1 konwencji berneńskiej stanowi:

„Dozwolone jest przytaczanie cytatów z dzieła już legalnie udostępnionego odbiorcom, pod warunkiem że jest to zgodne z przyjętymi zwyczajami i w stopniu uzasadnionym przez zamierzony cel, a także cytatów z artykułów, zamieszczonych w dziennikach i czasopismach, w formie przeglądów prasy".

7 Zgodnie z art. 12 konwencji berneńskiej:

„Autorzy dzieł literackich lub artystycznych korzystają z wyłącznego prawa do udzielania zezwoleń na adaptację, aranżację i inne przeróbki swych dzieł".

8 Na mocy art. 37 ust. 1 lit. c) konwencji berneńskiej:

„W razie sporu co do interpretacji różnych tekstów tekst francuski będzie tekstem rozstrzygającym".

9 W ramach Światowej Organizacji Własności Intelektualnej (WIPO) sporządzono w Genewie w dniu 20 grudnia 1996 r. Traktat WIPO o artystycznych wykonaniach i fonogramach oraz Traktat WIPO o prawie autorskim. Te dwa traktaty zostały przyjęte w imieniu Wspólnoty Europejskiej mocą decyzji Rady 2000/278/WE z dnia 16 marca 2000 r. (Dz.U. L 89, s. 6).

10 Zgodnie z art. 1 pkt 4 traktatu WIPO o prawie autorskim umawiające się strony

zastosują się do art. 1–21 konwencji berneńskiej oraz do załącznika do niej.

Prawo Unii

Rozporządzenie nr 44/2001

11 Motywy 11, 12 i 15 rozporządzenia nr 44/2001 brzmią:

„(11) Przepisy o jurysdykcji powinny być w wysokim stopniu przewidywalne i powinny zależeć zasadniczo od miejsca zamieszkania pozwanego, a tak ustalona jurysdykcja powinna mieć miejsce zawsze, z wyjątkiem kilku dokładnie określonych przypadków, w których ze względu na przedmiot sporu lub umowę stron uzasadnione jest inne kryterium powiązania [...].

(12) Jurysdykcja oparta na łączniku miejsca zamieszkania powinna zostać uzupełniona jurysdykcją opartą na innych łącznikach, które powinny zostać dopuszczone ze względu na ścisły związek pomiędzy sądem a sporem prawnym lub w interesie prawidłowego wymiaru sprawiedliwości.

[...]

(15) W interesie zgodnego wymiaru sprawiedliwości należy unikać tak dalece, jak jest to tylko możliwe, równoległych postępowań, aby w dwóch państwach członkowskich nie zapadały niezgodne ze sobą orzeczenia [...]”.

12 Zgodnie z art. 2 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001:

„Z zastrzeżeniem przepisów niniejszego rozporządzenia osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane, niezależnie od ich obywatelstwa, przed sądy tego państwa członkowskiego”.

13 Artykuł 3 ust. 1 tego rozporządzenia przewiduje:

„Osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane przed sądy innego państwa członkowskiego tylko zgodnie z przepisami sekcji 2–7 niniejszego rozdziału”.

14 Artykuł 6 pkt 1, który należy do sekcji 2 rozdziału II tego rozporządzenia, zatytułowanej „Jurysdykcja szczególna”, stanowi:

„Osoba mająca miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego może być również pozwana:

1) jeżeli pozywa się łącznie kilka osób – przed sąd miejsca, w którym ma miejsce zamieszkania jeden z pozwanych, o ile między sprawami istnieje tak ścisła więź, że pożądane jest ich łączne rozpoznanie i rozstrzygnięcie w celu uniknięcia wydania w oddzielnych postępowaniach sprzecznych ze sobą orzeczeń”.

Dyrektywa 93/98/EWG

15 Motyw 17 dyrektywy Rady 93/98/EWG z dnia 29 października 1993 r. w sprawie

harmonizacji czasu ochrony prawa autorskiego i niektórych praw pokrewnych (Dz.U. L 290, s. 9) brzmi:

„Ochrona utworów fotograficznych w państwach członkowskich jest przedmiotem różnych regulacji. W celu osiągnięcia dostatecznego stopnia harmonizacji czasu ochrony utworów fotograficznych, w szczególności tych, które z powodu charakteru artystycznego lub profesjonalnego mają szczególne znaczenie w ramach wewnętrznego rynku, niezbędne jest zdefiniowanie odpowiedniego poziomu oryginalności wymaganego przez przepisy niniejszej dyrektywy. W rozumieniu konwencji berneńskiej należy uważać dzieło fotograficzne za dzieło oryginale, jeśli stanowi ono własną twórczość intelektualną autora odzwierciedlającą jego osobowość; przy czym nie podlegają uwzględnieniu inne kryteria, takie jak np. wartość lub cel utworu. Ochrona pozostałych utworów fotograficznych powinna być pozostawiona regulacjom prawa krajowego”.

16 Artykuł 1 ust. 1 tej dyrektywy przewiduje ochronę na podstawie prawa autorskiego utworu literackiego lub artystycznego w rozumieniu art. 2 konwencji berneńskiej w okresie życia autora tego utworu i przez okres 70 lat, licząc od dnia jego śmierci.

17 Artykuł 6 wspomnianej dyrektywy stanowi:

„Fotografie, które są oryginalne w tym sensie, że stanowią własną intelektualną twórczość autora, podlegają ochronie zgodnie z przepisami art. 1. W celu ustalenia ich kwalifikowania się do ochrony nie są stosowane żadne inne kryteria. Państwa członkowskie mogą przewidzieć ochronę innych fotografii”.

18 Dyrektywa 93/98 została uchylona przez dyrektywę 2006/116/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. w sprawie czasu ochrony prawa autorskiego i niektórych praw pokrewnych (Dz.U. L 372, s. 12), która dokonuje jej ujednolicenia i zawiera w istocie te same przepisy. Dyrektywa 2006/216 weszła w życie w dniu 16 stycznia 2007 r.

19 Niemniej ze względu na datę zajścia okoliczności faktycznych spór przed sądem krajowym nadal podlega przepisom dyrektywy 93/98.

Dyrektywa 2001/29

20 Motywy 6, 9, 21, 31, 32 i 44 dyrektywy 2001/29 brzmią następująco:

„(6) Bez harmonizacji na szczeblu Wspólnoty procesy legislacyjne na poziomie krajowym, już zapoczątkowane przez wiele państw członkowskich, aby sprostać wyzwaniom technologicznym, mogłyby pociągnąć za sobą powstanie istotnych różnic w dziedzinie ochrony, a w związku z tym stworzyć ograniczenia dla swobodnego przepływu usług i towarów zawierających elementy objęte własnością intelektualną lub opierających się na takich elementach, co spowodowałoby ponowny podział rynku wewnętrznego i niespójności natury legislacyjnej. Wpływ tych różnic w zakresie ustawodawstwa i niepewności prawa stanie się bardziej odczuwalny wraz z rozwojem społeczeństwa informacyjnego, w którym już teraz znacznie nasiliło się transgraniczne wykorzystywanie własności intelektualnej. Rozwój ten musi być kontynuowany. Znaczne różnice

prawne i niepewności w odniesieniu do ochrony prawnej mogą ograniczyć uzyskanie korzyści dla nowych produktów i usług chronionych przez prawo autorskie i prawa pokrewne.

[...]

(9) Wszelka harmonizacja praw autorskich i pokrewnych opiera się na wysokim poziomie ochrony, odkąd prawa te mają zasadnicze znaczenie dla twórczości intelektualnej. Ich ochrona zapewnia utrzymanie i rozwój kreatywności w interesie autorów, artystów wykonawców, producentów, konsumentów, kultury i gospodarki, jak również szerokiej publiczności. Własność intelektualną uznano więc za integralną część własności.

[...]

(21) Niniejsza dyrektywa powinna określić zakres czynności objętych prawem do zwielokrotnienia utworu, w odniesieniu do różnych beneficjentów. Należy to określić zgodnie z acquis communautaire. W celu zapewnienia bezpieczeństwa prawnego w obrębie rynku wewnętrznego w sposób szeroki należy określić definicje tych czynności.

[...]

(31) Należy zabezpieczyć właściwą równowagę praw i interesów między różnymi kategoriami podmiotów praw autorskich, jak również między nimi a użytkownikami przedmiotów objętych ochroną [...].

(32) Niniejsza dyrektywa zawiera wyczerpujące wyliczenie wyjątków i ograniczeń dla prawa do zwielokrotniania i prawa do publicznego udostępniania utworu. Niektóre wyjątki lub ograniczenia odnoszą się jedynie do prawa do zwielokrotniania, jeżeli jest to właściwe. Lista w należyty sposób uwzględnia różnorodność tradycji prawnych państw członkowskich, a jednocześnie ma za zadanie zapewnić funkcjonowanie rynku wewnętrznego. Państwa członkowskie powinny w sposób spójny stosować te wyjątki i ograniczenia, co zostanie ustalone podczas oceniania wdrożenia przepisów w przyszłości.

[...]

(44) Stosowanie wyjątków i ograniczeń przewidzianych w niniejszej dyrektywie powinno przebiegać zgodnie ze zobowiązaniami międzynarodowymi. Takie wyjątki i ograniczenia nie mogą być stosowane w sposób naruszający uzasadnione interesy podmiotu praw autorskich lub w sposób sprzeczny z normalnym wykorzystaniem jego utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną. Przepisy dotyczące takich wyjątków lub ograniczeń w państwach członkowskich powinny w szczególności należycie uwzględniać zwiększony wpływ gospodarczy, jaki wyjątki i ograniczenia mogą mieć w nowym środowisku elektronicznym. Dlatego należy jeszcze bardziej ograniczyć zakres pewnych wyjątków lub ograniczeń w odniesieniu do nowego wykorzystania utworów chronionych prawem autorskim lub innych przedmiotów objętych ochroną".

21 Artykuł 1 ust. 1 tej dyrektywy stanowi:

„Niniejsza dyrektywa dotyczy ochrony prawnej praw autorskich i pokrewnych w ramach rynku wewnętrznego, ze szczególnym uwzględnieniem społeczeństwa informacyjnego”.

22 Artykuł 2 wspomnianej dyrektywy, dotyczący prawa do zwielokrotniania utworu, stanowi:

„Państwa członkowskie przewidują wyłączne prawo do zezwalania lub zabraniania bezpośredniego lub pośredniego, tymczasowego lub stałego zwielokrotniania utworu, przy wykorzystaniu wszelkich środków i w jakiejkolwiek formie, w całości lub częściowo:

a) dla autorów – w odniesieniu do ich utworów;

[...]”.

23 Zgodnie z art. 3 ust. 1 tejże dyrektywy:

„Państwa członkowskie powinny zapewnić autorom wyłączne prawo do zezwalania lub zabraniania na jakiekolwiek publiczne udostępnianie ich utworów, drogą przewodową lub bezprzewodową, włączając podawanie do publicznej wiadomości ich utworów w taki sposób, że osoby postronne mają do nich dostęp w wybranym przez siebie miejscu i czasie”.

24 Artykuł 5 dyrektywy 2001/29, zatytułowany „Wyjątki i ograniczenia”, stanowi w pkt 3 lit. d i e):

„Państwa członkowskie mogą przewidzieć wyjątki lub ograniczenia w odniesieniu do praw określonych w art. 2 i 3 w następujących przypadkach:

[...]

d) cytowania do celów takich jak słowa krytyki lub recenzji, o ile dotyczy ono utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną, który został już prawnie podany do publicznej wiadomości, o ile zostanie podane źródło, łącznie z nazwiskiem autora, poza przypadkami, w których okaże się to niemożliwe, oraz o ile korzystanie odbywa się zgodnie z uczciwymi praktykami i w rozmiarze usprawiedliwionym przez szczególny cel;

e) korzystania do celów bezpieczeństwa publicznego lub w celu zapewnienia sprawnego przebiegu lub prowadzenia sprawozdań z procedur administracyjnych, parlamentarnych lub sądowych;

[...]”.

25 Artykuł 5 ust. 5 wspomnianej dyrektywy stanowi:

„Wyjątki i ograniczenia przewidziane w ust. 1, 2, 3 i 4 powinny być stosowane tylko w niektórych szczególnych przypadkach, które nie naruszają normalnego wykorzystania

dzieła lub innego przedmiotu objętego ochroną ani nie powodują nieuzasadnionej szkody dla uzasadnionych interesów podmiotów praw autorskich".

Prawo krajowe

26 Wyżej wymienione przepisy dyrektywy 2001/29 zostały transponowane do austriackiego porządku prawnego przez Bundesgesetz über das Urheberrecht an Werken der Literatur und der Kunst und über verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz) (federalną ustawę o prawie autorskim związanym z utworami literackimi i dziełami sztuki oraz o prawach pokrewnych prawu autorskiemu).

Postępowanie przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne

27 E.M. Painer pracuje od wielu lat jako fotograf prowadzący samodzielną działalność gospodarczą i fotografuje w szczególności dzieci w przedszkolach i innych instytucjach opieki nad dziećmi. W ramach tej działalności wykonała kilka fotografii Nataschy K., przy czym zaprojektowała tło, określiła pozycję i wyraz twarzy, obsługiwała aparat fotograficzny oraz wywołała te fotografie (zwane dalej „spornymi fotografiami").

28 E.M. Painer oznacza od ponad 17 lat sporządzone przez siebie fotografie swoim nazwiskiem. Na przestrzeni lat oznaczanie odbywało się na różne i odmienne sposoby, poprzez naklejki lub nadruki na ozdobnych teczkach lub ramkach passe-partout. Oznaczenia te w każdym przypadku umożliwiały zidentyfikowanie jej nazwiska oraz adresu zakładu.

29 E.M. Painer sprzedawała wykonane przez siebie fotografie, nie przyznawała jednak osobom trzecim praw do nich ani nie wyrażała zgody na ich publikację. Ustalona cena sprzedaży obejmowała zatem jedynie cenę odbitek.

30 Po tym jak Natascha K. została w 1998 r. w wieku 10 lat uprowadzona, właściwe organy bezpieczeństwa publicznego wezwały, przy wykorzystaniu spornych fotografii, opinię publiczną do współdziałania w poszukiwaniach.

31 Pozwanymi w postępowaniu przed sądem krajowym są wydawnictwa prasowe. Jedynie Standard ma siedzibę w Wiedniu (Austria). Pozostałe pozwane mają siedziby w Niemczech.

32 Standard wydaje rozprowadzany w Austrii dziennik *Der Standard*. Süddeutsche Zeitung GmBH wydaje rozprowadzany w Austrii i Niemczech dziennik *Süddeutsche Zeitung*. Spiegel-Verlag Rudolf Augstein GmbH & Co KG wydaje w Niemczech tygodnik *Der Spiegel*, który ukazuje się również w Austrii. Verlag M. DuMont Schauberg Expedition der Kölnischen Zeitung GmbH & Co KG publikuje dziennik *Express*, który wychodzi wyłącznie w Niemczech. Axel Springer wydaje dziennik *Bild*, którego wydanie krajowe nie jest rozprowadzane w Austrii. Natomiast monachijskie wydanie tego dziennika ukazuje się także w Austrii. Axel Springer wydaje ponadto inny dziennik, *Die Welt*, który rozprowadzany jest także w Austrii oraz prowadzi również internetowy portal informacyjny.

33 W 2006 r. Nataschy K. powiodła się próba ucieczki od porywacza.

34 Po ucieczce Nataschy K., a przed jej pierwszym pojawieniem się publicznym, pozwane w postępowaniu przed sądem krajowym opublikowały sporne fotografie w wyżej wymienionych gazetach i na stronach internetowych, nie wskazując jednakże nazwiska autora tych fotografii lub wskazując jako nazwisko autora nazwisko inne niż E.M. Painer.

35 Relacje zamieszczone w różnych gazetach i na stronach internetowych różniły się od siebie w zakresie wyboru zamieszczonych spornych fotografii oraz towarzyszących im komentarzy. Pozwane w postępowaniu przed sądem krajowym podnoszą, że sporne fotografie, które otrzymały od agencji informacyjnej, nie były opatrzone nazwiskiem E.M. Painer bądź wskazywały jako nazwisko autora nazwisko inne niż E.M. Painer.

36 Kilka z tych gazet opublikowało ponadto opracowany za pomocą obróbki komputerowej na podstawie jednej ze spornych fotografii portret, który przedstawiał przypuszczalny wygląd twarzy Nataschy K. (zwany dalej „spornym portretem przypuszczalnym"), jako że do chwili jej pierwszego pojawienia się publicznego nie istniały aktualne fotografie Nataschy K.

37 Pozwem wniesionym w dniu 10 kwietnia 2007 r. do Handelsgericht Wien (sądu gospodarczego w Wiedniu) E.M. Painer zażądała zobowiązania pozwanych w postępowaniu przed sądem krajowym do natychmiastowego zaprzestania zwielokrotniania i rozpowszechniania bez jej zgody i bez wskazania jej nazwiska jako autora zarówno spornych fotografii, jak i spornego portretu przypuszczalnego.

38 E.M. Painer ponadto zażądała zobowiązania pozwanych w postępowaniu przed sądem krajowym do złożenia rachunków oraz zasądzenia od nich stosownego wynagrodzenia oraz odszkodowania za poniesioną szkodę.

39 Jednocześnie E.M. Painer wniosła o zastosowanie środka tymczasowego, w przedmiocie którego rozstrzygnął już w ostatniej instancji Oberster Gerichtshof (sąd najwyższy) postanowieniem z dnia 26 sierpnia 2009 r.

40 Jak wynika z postanowienia odsyłającego, Oberster Gerichtshof orzekł zgodnie z właściwymi przepisami prawa krajowego, że publikacja spornego portretu przypuszczalnego przez pozwane w postępowaniu przed sądem krajowym nie wymagała udzielenia zgody przez E.M. Painer.

41 Zdaniem tego sądu sporna fotografia, która służyła jako wzór dla spornego portretu przypuszczalnego, stanowi oczywiście chronione prawem autorskim dzieło fotograficzne, jednakże sporządzenie i opublikowanie spornego portretu przypuszczalnego nie było adaptacją wymagającą udzielenia zgody przez E.M. Painer jako autorki dzieła fotograficznego, lecz jedynie swobodnym wykorzystaniem dopuszczalnym bez uzyskania jej zgody.

42 Rozstrzygające znaczenie w sporze, czy miała miejsce adaptacja, czy swobodne wykorzystanie, ma wysiłek twórczy wyrażający się we wzorze. Im wyższy jest poziom wysiłku twórczego, tym mniej można mówić o swobodnym wykorzystaniu. Przy fotografii portretowej – takiej jak sporna fotografia – twórca ma tylko niewielkie

możliwości wykazania indywidualnej inwencji twórczej. Z tego powodu zakres ochrony spornej fotografii na podstawie prawa autorskiego jest ograniczony. Poza tym sporządzony na jej podstawie sporny portret przypuszczalny stanowi nowe, niezależne dzieło podlegające osobnej ochronie prawa autorskiego.

43 W tych okolicznościach Handelsgericht Wien postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

1) Czy art. 6 pkt 1 [rozporządzenia nr 44/2001] należy interpretować w ten sposób, że wytoczenie przeciwko kilku pozwanym powództw z tytułu naruszeń prawa autorskiego dotyczących tego samego przedmiotu, opierających się na podstawach prawnych wynikających wprawdzie z przepisów różnych ustawodawstw krajowych, jednakże w istocie mających identyczną treść – takich jak na mającym zastosowanie w odniesieniu do wszystkich państw europejskich niezależnym od winy roszczeniu o zaniechanie oraz roszczeniu o zapłatę stosownej rekompensaty z tytułu naruszeń prawa autorskiego i roszczeniu odszkodowawczym wynikającym z bezprawnego wykorzystania utworu – nie stoi na przeszkodzie jego stosowaniu, a tym samym łącznemu rozpoznaniu tych powództw?

2) a) Czy art. 5 ust. 3 lit. d) w związku z art. 5 ust. 5 dyrektywy 2001/29 […] należy interpretować w ten sposób, że jego stosowaniu nie stoi na przeszkodzie okoliczność, iż relacja prasowa cytująca dzieło lub inny przedmiot objęty ochroną nie stanowi utworu językowego objętego ochroną prawa autorskiego?

b) Czy art. 5 ust. 3 lit. d) w związku z art. 5 ust. 5 tej dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że jego stosowaniu nie stoi na przeszkodzie okoliczność, iż cytowany utwór lub inny przedmiot objęty ochroną nie jest opatrzony nazwiskiem autora lub artysty?

3) a) Czy art. 5 ust. 3 lit. e) w związku z art. 5 ust. 5 dyrektywy 2001/29 należy interpretować w ten sposób, że przesłanką jego stosowania w interesie sprawnego przebiegu procedur karnych w kontekście bezpieczeństwa publicznego jest konkretne, aktualne i wyraźne wezwanie przez organy bezpieczeństwa publicznego do opublikowania wizerunku, to znaczy, że publikacja wizerunku w celach ścigania musi nastąpić na skutek inicjatywy władz, a w przeciwnym wypadku stanowi naruszenie prawa?

b) W razie odpowiedzi przeczącej na pytanie [trzecie lit.] a): czy media mogą powoływać się na art. 5 ust. 3 lit. e) dyrektywy 2001/29, gdy bez odpowiedniego wezwania organów do pomocy w ściganiu samodzielnie decydują o tym, czy publikacja fotografii odbywa się w »interesie bezpieczeństwa publicznego«?

c) W razie odpowiedzi twierdzącej na pytanie [trzecie lit.] b): czy w takim przypadku wystarczające jest, aby w późniejszym okresie media twierdziły, że publikacja wizerunku służyła celom ścigania, lub czy w każdym przypadku konieczne jest konkretne wezwanie do pomocy czytelników w wyjaśnieniu okoliczności czynu karalnego, które musi być bezpośrednio

związane z publikacją fotografii?

4) Czy art. 1 ust. 1 w związku z art. 5 ust. 5 dyrektywy nr 2001/29 i art. 12 konwencji berneńskiej […], w szczególności w związku z art. 1 protokołu dodatkowego nr 1 z dnia 20 marca 1952 r. do europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności [podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r.] oraz art. 17 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, należy interpretować w ten sposób, że utwory fotograficzne lub fotografie, w szczególności fotografie portretowe, objęte są »bardziej ograniczoną« ochroną albo w ogóle nie są objęte ochroną prawa autorskiego przed przetworzeniem, gdyż ze względu na ich »realistyczne ujęcie« charakteryzują się zbyt małą możliwością inwencji twórczej?".

W przedmiocie dopuszczalności wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

44 W swoich uwagach pozwane w postępowaniu przed sądem krajowym podważają z różnych względów dopuszczalność zarówno wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, jak i kilku pytań prejudycjalnych.

45 W pierwszej kolejności, pozwane w postępowaniu przed sądem krajowym twierdzą, że wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym należy odrzucić jako niedopuszczalny, gdyż po pierwsze sąd krajowy nie przedstawił w wystarczający sposób wyjaśnień co do powodów, dla których ma wątpliwości co do wykładni prawa Unii, a po drugie sąd ten nie wykazał wystarczającego związku między mającymi zastosowanie do sporu przed sądem krajowym przepisami prawa krajowego a przepisami prawa Unii. W szczególności wspomniany sąd nie przytoczył mających znaczenie norm prawa krajowego.

46 W tym względzie z utrwalonego orzecznictwa wynika, że konieczność dokonania wykładni prawa unijnego, która będzie pomocna dla sądu krajowego, wymaga, aby sąd ten określił okoliczności faktyczne i prawne, na tle których wyłoniły się przedłożone przezeń pytania, albo co najmniej wskazał stan faktyczny stanowiący podstawę tych pytań (zob. w szczególności wyroki: z dnia 17 lutego 2005 r. w sprawie C-134/03 Viacom Outdoor, Zb.Orz. s. I-1167, pkt 22; z dnia 12 kwietnia 2005 r. w sprawie C-145/03 Keller, Zb.Orz. s. I-2529, pkt 29; a także z dnia 6 grudnia 2005 r. w sprawach połączonych C-453/03, C-11/04, C-12/04 i C-194/04 ABNA i in., Zb.Orz. s. I-10423, pkt 45).

47 Trybunał podkreślił również znaczenie wskazania przez sąd krajowy dokładnych powodów, które doprowadziły do powstania wątpliwości w przedmiocie wykładni prawa Unii i uznania za konieczne postawienia pytań prejudycjalnych Trybunałowi. I tak Trybunał orzekł, że niezbędne jest, aby sąd krajowy przedstawił minimum wyjaśnień dotyczących powodów wyboru przepisów prawa Unii, o których wykładnię się zwraca, oraz związku, jaki dostrzega on między tymi przepisami a ustawodawstwem krajowym znajdującym zastosowanie w sprawie (zob. w szczególności wyrok z dnia 21 stycznia 2003 r. w sprawie C-318/00 Bacardi-Martini i Cellier des Dauphins, Rec. s. I-905, pkt 43; a także ww. wyrok w sprawie ABNA i in., pkt 46).

48 W niniejszym przypadku należy stwierdzić, że postanowienie odsyłające przedstawia stan faktyczny i krajowe ramy prawne, w które wpisują się zadane pytania. Ponadto sąd krajowy podaje powody, które skłoniły go do uznania, że niezbędne jest zwrócenie się z pytaniami prejudycjalnymi do Trybunału, jako że przedstawia on przeciwne stanowiska stron postępowania przed sądem krajowym w odniesieniu do tego, czy ze wskazanymi we wspomnianych pytaniach przepisami prawa Unii zgodne są mające znaczenie przepisy krajowe w świetle nadanej im przez Oberster Gerichtshof wykładni w ramach postępowania o zastosowanie środka tymczasowego.

49 Z powyższego wynika, że Trybunał dysponuje danymi wystarczającymi do udzielenia użytecznej dla sądu krajowego odpowiedzi.

50 W tych okolicznościach podniesiony w tym względzie przez pozwane w postępowaniu przed sądem krajowym zarzut może zostać tylko oddalony, a wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest zatem dopuszczalny.

51 W drugiej kolejności, pozwane w postępowaniu przed sądem krajowym twierdzą w szczególności, że pytanie pierwsze jest niedopuszczalne, gdyż sąd krajowy nie jest uprawniony do przedstawienia Trybunałowi pytania prejudycjalnego dotyczącego wykładni rozporządzenia nr 44/2001. Jedynie sądy, których orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego, są bowiem uprawnione na mocy art. 68 ust. 1 WE do zwrócenia się do Trybunału o wydanie w trybie prejudycjalnym orzeczenia dotyczącego wykładni wspomnianego rozporządzenia. Tymczasem w niniejszym przypadku orzeczenia wydane przez sąd odsyłający, który jest sądem pierwszej instancji, podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego.

52 W tym względzie należy zauważyć, ze rozporządzenie nr 44/2001, którego dotyczy wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, zostało przyjęte na podstawie art. 65 WE, znajdującego się w tytule IV części trzeciej traktatu WE.

53 Prawdą jest, że zgodnie z art. 68 ust. 1 WE sądom pierwszej instancji nie przysługuje prawo do zwracania się do Trybunału w trybie prejudycjalnym, gdy dotyczy to aktów przyjętych w dziedzinie objętej tytułem IV traktatu WE.

54 Jednakże wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym został złożony w dniu 22 marca 2010 r., czyli po wejściu w życie traktatu z Lizbony. Tymczasem art. 68 WE został uchylony ze skutkiem od dnia 1 grudnia 2009 r., daty wejścia w życie tego traktatu. Od tego momentu do wniosków o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczących wykładni aktów przyjętych w dziedzinie współpracy sądowej w sprawach cywilnych znajdują zastosowanie ogólne reguły dotyczące wniosków o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym na podstawie art. 267 TFUE. W konsekwencji art. 267 TFUE znajduje również zastosowanie do wniosków dotyczących rozporządzenia nr 44/2001.

55 W rezultacie sądy, takie jak sąd odsyłający, są uprawnione do przedstawienia Trybunałowi pytania prejudycjalnego dotyczącego wykładni rozporządzenia nr 44/2001.

56 W tych okolicznościach trzeba stwierdzić, że pytanie pierwsze należy uznać za

dopuszczalne.

57 W trzeciej kolejności, pozwane w postępowaniu przed sądem krajowym podnoszą, że pytanie drugie lit. a) nie ma znaczenia i z tego powodu jest niedopuszczalne ze względu na to, że sąd krajowy nie stwierdził, iż będące przedmiotem sprawy przed sądem krajowym relacje prasowa nie są objęte ochroną prawa autorskiego.

58 Jednakże zgodnie z utrwalonym orzecznictwem w ramach współpracy ustanowionej w art. 267 TFUE wyłącznie do sądu krajowego, przed którym zawisł spór i na którym spoczywa odpowiedzialność za wydanie przyszłego wyroku, należy – przy uwzględnieniu okoliczności konkretnej sprawy – zarówno ocena, czy do wydania wyroku jest mu niezbędne uzyskanie orzeczenia prejudycjalnego, jak i ocena znaczenia pytań, które zadaje Trybunałowi. W konsekwencji, jeśli postawione pytania dotyczą wykładni prawa Unii, Trybunał jest co do zasady zobowiązany do wydania orzeczenia (zob. wyroki z dnia 5 lutego 2004 r. w sprawie C-380/01 Schneider, Rec. s. I-1389, pkt 21; z dnia 30 czerwca 2005 r. w sprawie C-165/03 Längst, Zb.Orz. s. I-5637, pkt 31; a także z dnia 16 października 2008 r. w sprawie C-313/07 Kirtruna i Vigano, Zb.Orz. s. I-7907, pkt 26).

59 Wynika z tego, że pytania dotyczące wykładni prawa Unii postawione przez sąd krajowy w ramach stanu faktycznego i prawnego, za którego ustalenie jest on odpowiedzialny i którego prawidłowość nie podlega ocenie przez Trybunał, korzystają z domniemania pozostawania w związku ze sprawą. Odmowa wydania orzeczenia w trybie prejudycjalnym, o które wnioskował sąd odsyłający, jest możliwa tylko wtedy, gdy jest oczywiste, że wykładnia prawa Unii, o którą wnioskowano, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub przedmiotem sporu przed sądem krajowym, lub gdy problem jest natury hipotetycznej, lub gdy Trybunał nie dysponuje elementami stanu faktycznego albo prawnego, które są konieczne do udzielenia użytecznej odpowiedzi na przedstawione mu pytania (zob. w szczególności wyroki: z dnia 5 grudnia 2006 r. w sprawach połączonych C-94/04 i C-202/04 Cipolla i in., Zb.Orz. s. I-11421, pkt 25; z dnia 7 czerwca 2007 r. w sprawach połączonych od C-222/05 do C-225/05 van der Weerd i in., Zb.Orz. s. I-4233, pkt 22; a także ww. wyrok w sprawie Kirtruna i Vigano, pkt 27).

60 Tymczasem sama okoliczność, że postanowienie odsyłające nie zawiera formalnego stwierdzenia, zgodnie z którym będące przedmiotem sprawy przed sądem krajowym relacje prasowe nie są objęte ochroną prawa autorskiego, nie sprawia, iż w oczywisty sposób wydaje się, że pytanie drugie lit. a) jest hipotetyczne lub bez związku ze stanem faktycznym bądź przedmiotem sporu.

61 W rezultacie okoliczność, że sąd krajowy nie stwierdził, iż będące przedmiotem sprawy przed sądem krajowym relacje prasowe nie są objęte ochroną prawa autorskiego, nie może sprawić, że pytanie drugie lit. a) jest niedopuszczalne.

62 W tych okolicznościach pytanie drugie lit. a) należy uznać za dopuszczalne.

63 W czwartej kolejności, zdaniem pozwanych w postępowaniu przed sądem krajowym pytanie drugie lit. b) jest również niedopuszczalne, gdyż ze względu na to, że odpowiedź na to pytanie wynika z samego brzemienia art. 5 ust. 3 lit. d) dyrektywy

2001/29, nie pozostawia ono miejsca na jakiekolwiek racjonalne wątpliwości.

64 Jednakże w żaden sposób nie jest zabronione, by sąd krajowy wystąpił do Trybunału z pytaniem prejudycjalnym, na które odpowiedź w opinii pozwanych przed sądem krajowym nie pozostawia miejsca na jakiekolwiek racjonalne wątpliwości (zob. wyrok z dnia 11 września 2008 r. w sprawach połączonych od C-428/06 do C-434/06 UGT-Rioja i in., Zb.Orz. s. I-6747, pkt 42, 43).

65 Zatem nawet przy założeniu, że odpowiedź na to postawione pytanie nie pozostawia miejsca na jakiekolwiek racjonalne wątpliwości, pytanie to nie staje się z tego względu niedopuszczalne.

66 W tych okolicznościach pytanie drugie lit. b) należy uznać za dopuszczalne.

67 W piątej kolejności, pozwane w postępowaniu przed sądem krajowym utrzymują, że pytanie czwarte jest niedopuszczalne, gdyż jest zbyt ogólne i nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sporu przed sądem krajowym.

68 Jednakże pytanie to nie zalicza się do żadnego z przypadków wymienionych w pkt 59 niniejszego wyroku.

69 Sąd krajowy dąży bowiem do ustalenia, czy rozróżnienie poczynione przez Oberster Gerichtshof – takie, jakie wynika z pkt 41 i 42 niniejszego wyroku – między swobodnym wykorzystaniem a zwielokrotnianiem fotografii portretowej jest zgodne z prawem Unii. Tymczasem takie rozróżnienie uzależnione jest od istnienia i zakresu ochrony przyznanej takiemu przedmiotowi na podstawie kryteriów określonych w prawie Unii.

70 Postawione przez sąd krajowy pytanie czwarte – jako że ma właśnie na celu wyjaśnienie istnienia lub zakresu tej ochrony – nie może z tego względu być uznane za pytanie bez związku ze stanem faktycznym bądź przedmiotem sporu przed sądem krajowym ani za pytanie o charakterze hipotetycznym.

71 W tych okolicznościach należy uznać, że pytanie czwarte jest dopuszczalne.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

72 Stawiając pytanie pierwsze, sąd krajowy dąży w istocie do ustalenia, czy art. 6 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że okoliczność, iż wytoczone przeciwko kilku pozwanym powództwa z tytułu naruszeń prawa autorskiego dotyczących tego samego przedmiotu opierają się na podstawach prawnych, które różnią się w zależności od państw członkowskich, stoi na przeszkodzie stosowaniu tego przepisu.

73 Zasada jurysdykcyjna, o której mowa w art. 6 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001, przewiduje, że daną osobę można pozwać – jeżeli pozywa się łącznie kilka osób – przed sąd miejsca, w którym ma miejsce zamieszkania jeden z pozwanych, o ile między

sprawami istnieje tak ścisła więź, że pożądane jest ich łączne rozpoznanie i rozstrzygnięcie w celu uniknięcia wydania w oddzielnych postępowaniach sprzecznych ze sobą orzeczeń.

74 Tę szczególną zasadę, jako że uchyla ona zasadę jurysdykcji miejsca zamieszkania pozwanego, określoną w art. 2 rozporządzenia nr 44/2001, należy interpretować w sposób ścisły, a wykładnia wykraczająca poza przypadki wyraźnie przewidziane we wspomnianym rozporządzeniu nie jest dozwolona (zob. wyrok z dnia 11 października 2007 r. w sprawie C-98/06 Freeport, Zb.Orz. s. I-8319, pkt 35 i przytoczone tam orzecznictwo).

75 Jak wynika bowiem z motywu 11 rozporządzenia nr 44/2001, przepisy o jurysdykcji powinny być w wysokim stopniu przewidywalne i powinny zależeć zasadniczo od miejsca zamieszkania pozwanego, a tak ustalona jurysdykcja powinna mieć miejsce zawsze, z wyjątkiem kilku dokładnie określonych przypadków, w których ze względu na przedmiot sporu lub umowę stron uzasadnione jest inne kryterium powiązania.

76 Z brzmienia art. 6 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001 nie wynika wcale, że tożsamość podstaw prawnych wniesionych przeciwko licznym pozwanym powództw stanowi jedną z przesłanek stosowania tego przepisu (ww. wyrok w sprawie Freeport, pkt 38).

77 W odniesieniu do jej celu zasada jurysdykcyjna, o której mowa w art. 6 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001, z jednej strony zgodnie z motywami 12 i 15 tego rozporządzenia odpowiada trosce o interes prawidłowego wymiaru sprawiedliwości, o unikanie tak dalece, jak jest to tylko możliwe, równoległych postępowań i tym samym o unikanie wydania w oddzielnych postępowaniach sprzecznych ze sobą orzeczeń.

78 Z drugiej strony zasada ta nie może być jednak stosowana tak, by umożliwiała ona powodowi wniesienie powództwa przeciwko kilku pozwanym jedynie w celu wyłączenia jednego z nich spod jurysdykcji sądu państwa, w którym ma on miejsce zamieszkania (zob. podobnie wyroki: z dnia 27 września 1988 r. w sprawie 189/87 Kalfelis, Rec. s. 5565, pkt 8, 9; a także z dnia 27 października 1998 r. w sprawie C-51/97 Réunion européenne i in., Rec. s. I-6511, pkt 47).

79 W tym względzie Trybunał wskazał, że aby orzeczenia były uznane za sprzeczne ze sobą w rozumieniu art. 6 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001, nie wystarczy samo istnienie rozbieżności w rozstrzygnięciu sporu, ale rozbieżności te muszą również występować w odniesieniu do tego samego stanu faktycznego i prawnego (zob. ww. wyrok w sprawie Freeport, pkt 40).

80 Tymczasem w toku oceny istnienia ścisłej więzi między poszczególnymi roszczeniami, a tym samym ryzyka wydania w oddzielnych postępowaniach sprzecznych ze sobą orzeczeń, tożsamość podstaw prawnych wniesionych powództw stanowi tylko jeden istotny czynnik spośród innych. Nie jest on niezbędną przesłanką stosowania art. 6 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Freeport, pkt 41).

81 Zatem różnica podstaw prawnych wniesionych przeciwko kilku pozwanym powództw nie stanowi sama w sobie przeszkody w stosowaniu art. 6 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 – o tyle jednak, o ile dane osoby były w stanie przewidzieć, że mogą zostać

pozwane w państwie członkowskim, w którym co najmniej jedna z nich ma miejsce zamieszkania (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Freeport, pkt 47).

82 Odnosi się to tym bardziej do sytuacji, gdy – jak w sprawie przed sądem krajowym – przepisy krajowe, na których opierają się powództwa wniesione przeciwko różnym pozwanym, okazują się według sądu krajowego co do istoty tożsame.

83 Na sądzie krajowym ciąży zresztą obowiązek dokonania oceny w odniesieniu do wszystkich elementów akt sprawy istnienia ścisłej więzi między poszczególnymi wysuniętymi przed tym sądem roszczeniami, a tym samym ryzyka wydania w oddzielnych postępowaniach sprzecznych ze sobą orzeczeń. W tych ramach może mieć znaczenie okoliczność, że pozwani, którym podmiot prawa autorskiego zarzuca dotyczące tego samego przedmiotu naruszenia przysługującego mu prawa, działali lub nie działali w sposób niezależny.

84 W świetle powyższych rozważań należy odpowiedzieć na pytanie pierwsze, że art. 6 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że sama okoliczność, iż wytoczone przeciwko kilku pozwanym powództwa z tytułu naruszeń prawa autorskiego dotyczących tego samego przedmiotu opierają się na podstawach prawnych, które różnią się w zależności od państw członkowskich, nie stoi na przeszkodzie stosowaniu tego przepisu. Na sądzie krajowym ciąży obowiązek dokonania oceny w odniesieniu do wszystkich elementów akt sprawy istnienia ryzyka wydania w oddzielnych postępowaniach sprzecznych ze sobą orzeczeń.

W przedmiocie pytania czwartego

85 Pytanie czwarte, które należy omówić w drugiej kolejności, zostało postawione przez sąd krajowy w celu dokonania oceny zasadności stanowiska, zgodnie z którym publikacja przez pozwane w postępowaniu przed sądem krajowym spornego portretu przypuszczalnego opracowanego na podstawie fotografii portretowej nie wymagała udzielenia zgody przez E.M. Painer, gdyż zakres ochrony takiej fotografii jest ograniczony, a nawet brak jest takiej ochrony, ze względu na małą możliwość inwencji, którą charakteryzuje się wspomniana fotografia.

86 Z tego względu pytanie sądu krajowego trzeba rozumieć w ten sposób, iż zmierza ono w istocie do ustalenia, czy art. 6 dyrektywy 93/98 należy interpretować w ten sposób, że fotografia portretowa może na mocy tego przepisu być chroniona prawem autorskim, a w przypadku odpowiedzi twierdzącej, czy ze względu na zakładaną zbyt małą możliwość inwencji twórczej, którą fotografie takie mogą się charakteryzować, ochrona ta, w szczególności w odniesieniu do przewidzianego w art. 2 lit. a) dyrektywy 2001/29 uregulowania dotyczącego zwielokrotniania utworu, jest słabsza od ochrony przysługującej innym utworom, w szczególności fotograficznym.

87 Co się tyczy w pierwszej kolejności pytania, czy fotografiom realistycznym, w szczególności fotografiom portretowym, przysługuje ochrona prawa autorskiego na mocy art. 6 dyrektywy 93/98, należy zauważyć, że Trybunał orzekł już w wyroku z dnia 16 lipca 2009 r. w sprawie C-5/08 Infopaq International, Zb.Orz s. I-6569, pkt 35, że prawo autorskie może znajdować zastosowanie jedynie w stosunku do przedmiotu, takiego jak fotografia, który jest oryginalny w tym sensie, że stanowi własną twórczość

intelektualną jego autora.

88 Jak wynika z motywu 17 dyrektywy 93/98, mamy do czynienia z własną twórczością intelektualną autora, gdy odzwierciedla ona jego osobowość.

89 Otóż tak jest w przypadku, gdy autor mógł wyrazić swe możliwości twórcze przy realizacji utworu poprzez dokonywanie swobodnych i twórczych wyborów (zob. a contrario wyrok z dnia 4 października 2011 r. w sprawach połączonych C-403/08 i C-429/08 Football Association Premier League i in., dotychczas nieopublikowany w Zbiorze, pkt 98).

90 Co się tyczy fotografii portretowej, należy zauważyć, że autor może dokonać swobodnych i twórczych wyborów na kilka sposobów i w różnych momentach jej realizacji.

91 W fazie przygotowawczej autor może dokonać wyboru inscenizacji, pozy osoby fotografowanej lub oświetlenia. Podczas wykonywania fotografii portretowej może dokonać wyboru kadrowania, kąta ujęcia, a także wytworzonej atmosfery. Wreszcie przy wykonywaniu odbitek z kliszy autor może dokonać wyboru spośród różnych istniejących technik wywoływania tej, którą zechce zastosować, a nawet użyć w razie potrzeby oprogramowania informatycznego.

92 Poprzez dokonywanie tych różnych wyborów autor fotografii portretowej jest zatem w stanie odcisnąć na tworzonym dziele swój „osobisty charakter".

93 W rezultacie w odniesieniu do fotografii portretowej zakres swobody, którym rozporządza autor, korzystając ze swoich twórczych możliwości, nie musi być nieuchronnie ograniczony bądź w ogóle nie istnieć.

94 W świetle powyższych rozważań należy uznać, iż fotografia portretowa może na mocy art. 6 dyrektywy 93/98 być chroniona prawem autorskim, pod warunkiem – czego sprawdzenie należy do sądu krajowego w każdym konkretnym przypadku – że taka fotografia jest twórczością intelektualną autora odzwierciedlającą jego osobowość i przejawiającą się swobodnymi i twórczymi wyborami dokonanymi przezeń w trakcie realizacji tej fotografii.

95 Co się tyczy w drugiej kolejności pytania, czy taka ochrona jest słabsza od ochrony przysługującej innym utworom, w szczególności innym utworom fotograficznym, należy przede wszystkim zauważyć, że autorowi utworu chronionego przysługuje w szczególności na mocy art. 2 lit. a) dyrektywy 2001/29 wyłączne prawo do zezwalania lub zabraniania bezpośredniego lub pośredniego, tymczasowego lub stałego zwielokrotniania tego utworu, przy wykorzystaniu wszelkich środków i w jakiejkolwiek formie, w całości lub częściowo.

96 W tym względzie Trybunał orzekł, że ochrona przysługująca na podstawie tego przepisu musi mieć szeroki zakres (zob. ww. wyrok w sprawie Infopaq International, pkt 43).

97 Ponadto należy stwierdzić, że żadne postanowienie dyrektywy 2001/29 lub innej dyrektywy mającej zastosowanie w tej dziedzinie nie pozwala uznać, by zasięg takiej

ochrony był zależny od ewentualnych różnić dotyczących możliwości inwencji twórczej podczas realizacji różnych kategorii utworów.

98 Z tego względu, co się tyczy fotografii portretowej, ochrona przyznana w art. 2 lit. a) dyrektywy 2001/29 nie może być słabsza od ochrony przysługującej innym utworom, łącznie z innymi utworami fotograficznymi.

99 W świetle powyższych rozważań na pytanie czwarte należy odpowiedzieć, że art. 6 dyrektywy 93/98 należy interpretować w ten sposób, iż fotografia portretowa może na mocy tego przepisu być chroniona prawem autorskim, pod warunkiem – czego sprawdzenie należy do sądu krajowego w każdym konkretnym przypadku – że jest ona twórczością intelektualną autora odzwierciedlającą jego osobowość i przejawiającą się swobodnymi i twórczymi wyborami dokonanymi przezeń w trakcie realizacji tej fotografii. Gdy zostanie sprawdzone, że rozpatrywana fotografia portretowa ma charakter utworu, przysługująca jej ochrona nie jest słabsza od ochrony przysługującej każdemu innemu utworowi, łącznie z utworem fotograficznym.

W przedmiocie pytania trzeciego lit. a) i b)

100 Stawiając pytanie trzecie lit. a) i b), sąd krajowy dąży w istocie do ustalenia, czy art. 5 ust. 3 lit. e) dyrektywy 2001/29 w związku z art. 5 ust. 5 tej dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że w sprawie takiej jak przed sądem krajowym przesłanką jego stosowania jest konkretne, aktualne i wyraźne wezwanie przez organy bezpieczeństwa publicznego do opublikowania fotografii w celach ścigania, a przy założeniu, że taka przesłanka nie jest wymagana, czy media mogą powoływać się na ten przepis, gdy bez wezwania organów do pomocy w poszukiwaniu samodzielnie decydują o tym, że publikacja fotografii odbywa się w interesie bezpieczeństwa publicznego.

101 W tym względzie należy stwierdzić, że przepisy dyrektywy 2001/29 nie określają okoliczności, w których możliwe jest powoływanie się na interes bezpieczeństwa publicznego w celu wykorzystania chronionego utworu, tak że państwa członkowskie, które decydują o wprowadzeniu takiego wyjątku, dysponują szerokim zakresem swobodnego uznania w tym względzie (zob. analogicznie wyrok z dnia 16 czerwca 2011 r. w sprawie C-462/09 Stichting de Thuiskopie, dotychczas nieopublikowany w Zbiorze, pkt 23).

102 Taki zakres swobodnego uznania jest bowiem z jednej strony zgodny z koncepcją, według której każde państwo członkowskie może najlepiej określić – według swoich potrzeb narodowych – wymogi dotyczące bezpieczeństwa publicznego, biorąc pod uwagę charakterystyczne dla niego względy historyczne, ekonomiczne, prawne lub społeczne (zob. analogicznie wyrok z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie C-213/07 Michaniki, Zb.Orz. s. I-9999, pkt 56).

103 Z drugiej strony ten zakres swobodnego uznania okazuje się zgodny z orzecznictwem Trybunału, według którego w braku wystarczająco ściśle określonych w dyrektywie kryteriów dla wyznaczenia wynikających z niej obowiązków do państw członkowskich należy określenie na swoim terytorium najbardziej istotnych kryteriów w celu zagwarantowania poszanowania tej dyrektywy (zob. podobnie wyrok z dnia 6 lutego 2003 r. w sprawie C-245/00 SENA, Rec. s. I-1251, pkt 34; z dnia 16 października

2003 r. w sprawie C-433/02 Komisja przeciwko Belgii, Rec. s. I-12191, pkt 19).

104 W razie gdy to ma miejsce, z zakresu swobodnego uznania przysługującego państwom członkowskim, gdy stosują wyjątek, o którym mowa w art. 5 ust. 3 lit. e) dyrektywy 2001/29, należy korzystać w granicach określonych przez prawo Unii.

105 W tym względzie należy zauważyć, po pierwsze, iż z utrwalonego orzecznictwa wynika, że przyjmując przepisy wykonawcze do uregulowań Unii, władze krajowe zobowiązane są do wykonywania swoich uprawnień dyskrecjonalnych z poszanowaniem ogólnych zasad prawa Unii, wśród nich zasady proporcjonalności (zob. w szczególności wyroki: z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie C-313/99 Mulligan i in., Rec. s. I-5719, pkt 35, 36; z dnia 25 marca 2004 r. w sprawach połączonych C-231/00, C-303/00 i C-451/00 Cooperativa Lattepiú i in., Rec. s. I-2869, pkt 57; a także z dnia 14 września 2006 r. w sprawie C-496/04 Slob, Zb.Orz. s. I-8257, pkt 41).

106 Zgodnie z tą zasadą środki, które państwa członkowskie mają prawo przyjąć, powinny być odpowiednie do osiągnięcia określonego celu i nie wykraczać poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tego celu (wyroki z dnia 14 grudnia 2004 r.: w sprawie C-434/02 Arnold André, Zb.Orz. s. I-11825, pkt 45; w sprawie C-210/03 Swedish Match, Zb.Orz. s. I-11893, pkt 47; a także ww. wyrok z dnia 6 grudnia 2005 r. w sprawie ABNA i in., pkt 68).

107 Po drugie, zakres swobodnego uznania przysługujący państwom członkowskim nie może być wykorzystywany w sposób mogący udaremnić zasadniczy cel dyrektywy 2001/29, którym jest – jak wynika z jej motywu 9 – wprowadzenie wysokiego poziomu ochrony na rzecz w szczególności autorów, mającej zasadnicze znaczenie dla twórczości intelektualnej.

108 Po trzecie, korzystanie ze wspomnianego zakresu swobodnego uznania musi odbywać się z poszanowaniem wymogu zapewnienia autorom bezpieczeństwa prawnego w zakresie ochrony ich utworów, o którym mowa w motywach 4, 6 i 21 dyrektywy 2001/29. Wymóg taki zakłada, że wykorzystanie utworu chronionego do celów bezpieczeństwa publicznego nie może być uzależnione od dyskrecjonalnego działania samego użytkownika utworu chronionego (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Infopaq International, pkt 62).

109 Po czwarte, art. 5 ust. 3 lit. e) dyrektywy 2001/29 w zakresie, w jakim stanowi odstępstwo od ogólnej zasady ustanowionej w tejże dyrektywie, czyli wymogu każdorazowego uzyskania zgody podmiotu praw autorskich na zwielokrotnianie utworu podlegającego ochronie, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem należy poddawać ścisłej wykładni (wyroki: z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie C-476/01 Kapper, Rec. s. I-5205, pkt 72; z dnia 26 października 2006 r. w sprawie C-36/05 Komisja przeciwko Hiszpanii, Zb.Orz. s. I-10313, pkt 31).

110 Po piąte, zakres swobodnego uznania przysługujący państwom członkowskim jest ograniczony przez art. 5 ust. 5 dyrektywy 2001/29, który uzależnia wprowadzenie wyjątku przewidzianego w art. 5 ust. 3 lit. e) tej dyrektywy od spełnienia trzech warunków, a mianowicie, po pierwsze, by wyjątek ten stosowany był tylko w niektórych szczególnych przypadkach, następnie, by nie naruszał normalnego wykorzystania dzieła, i w końcu, by nie powodował nieuzasadnionej szkody dla

uzasadnionych interesów podmiotów praw autorskich.

111 W świetle wszystkich tych przytoczonych wymogów i uściśleń nie może być zatem dozwolone, by media – takie jak w niniejszym przypadku wydawca prasowy – przypisywały sobie kompetencję ochrony bezpieczeństwa publicznego. Wyłącznie bowiem państwo członkowskie, którego właściwe organy rozporządzają odpowiednimi środkami i skoordynowanymi strukturami, powinno być uznawane za uprawnione i odpowiedzialne w przedmiocie zapewnienia osiągnięcia takiego celu leżącego w interesie ogólnym za pomocą stosownych środków, w tym na przykład wezwania do poszukiwań.

112 Z tego względu taki wydawca nie może z własnej inicjatywy wykorzystać utworu chronionego prawem autorskim, powołując się na cel bezpieczeństwa publicznego.

113 Wprawdzie przy uwzględnieniu zadania prasy w demokratycznym społeczeństwie i w państwie prawa polegającego na informowaniu ogółu bez ograniczeń innych niż te, które są ściśle konieczne, nie można wykluczyć, że wydawca prasowy może przyczynić się w pewnych wypadkach do osiągnięcia celu bezpieczeństwa publicznego poprzez opublikowanie fotografii poszukiwanej osoby. Jednakże należy wymagać, by inicjatywa ta, po pierwsze, wpisywała się w kontekst decyzji podjętej lub działania prowadzonego przez właściwe organy krajowe z zamiarem zapewnienia bezpieczeństwa publicznego, a po drugie, by była podjęta w uzgodnieniu i we współpracy ze wspomnianymi organami w celu uniknięcia ryzyka działania wbrew środkom podjętym przez te organy. Konkretne, aktualne i wyraźne wezwanie przez organy bezpieczeństwa publicznego do opublikowania fotografii w celach ścigania nie jest jednak konieczne.

114 Argument pozwanych, zgodnie z którym w imię wolności prasy media powinny mieć możliwość powoływania się na art. 5 ust. 3 lit. e) dyrektywy 2001/29 bez wezwania organów bezpieczeństwa publicznego do pomocy w poszukiwaniu, nie może prowadzić do innego wniosku. Jak bowiem zauważyła rzecznik generalna w pkt 63 swojej opinii, przepis ten ma jedynie na celu zapewnienie ochrony bezpieczeństwa publicznego, a nie wyważanie interesu w postaci ochrony własności intelektualnej i wolności prasy.

115 Ponadto, jak wynika z art. 10 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r., oraz z art. 11 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, gdy korzysta się z wolności prasy, nie ma to na celu ochrony bezpieczeństwa publicznego, ale to właśnie wymogi ochrony bezpieczeństwa publicznego mogą uzasadniać ograniczenie wspomnianej wolności.

116 W świetle poprzedzających rozważań na pytanie trzecie lit. a) i b) trzeba odpowiedzieć, iż art. 5 ust. 3 lit. e) dyrektywy 2001/29 w związku z art. 5 ust. 5 tej dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że media, takie jak wydawca prasowy, nie mogą z własnej inicjatywy wykorzystać utworu chronionego prawem autorskim, powołując się na cel bezpieczeństwa publicznego. Jednakże nie można wykluczyć, że mogą przyczynić się w pewnych wypadkach do realizacji takiego celu poprzez opublikowanie fotografii poszukiwanej osoby. Należy wymagać, by inicjatywa ta, po pierwsze, wpisywała się w kontekst decyzji podjętej lub działania prowadzonego przez właściwe organy krajowe z zamiarem zapewnienia bezpieczeństwa publicznego, a po drugie, by była podjęta w uzgodnieniu i we współpracy ze wspomnianymi organami w celu uniknięcia ryzyka

działania wbrew środkom podjętym przez te organy, przy czym konkretne, aktualne i wyraźne wezwanie przez organy bezpieczeństwa publicznego do opublikowania fotografii w celach ścigania nie jest jednak konieczne.

W przedmiocie pytania trzeciego lit. c)

117 Zważywszy na odpowiedź udzieloną na pytanie trzecie lit. a) i b), nie ma potrzeby udzielania odpowiedzi na pytanie trzecie lit. c).

W przedmiocie pytania drugiego

Uwagi wstępne

118 Tytułem wstępu należy zauważyć, że poprzez pytanie drugie lit. a) i b) zwrócono się do Trybunału o dokonanie wykładni tego samego przepisu prawa Unii, mianowicie art. 5 ust. 3 lit. d) dyrektywy 2001/29.

119 Na mocy tego przepisu państwa członkowskie mogą przewidzieć wyjątki w odniesieniu do przysługującego autorowi wyłącznego prawa zwielokrotniania swojego utworu w przypadku cytowania do celów takich jak słowa krytyki lub recenzja, o ile dotyczy ono utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną, który został już prawnie podany do publicznej wiadomości, o ile zostanie podane źródło, łącznie z nazwiskiem autora, poza przypadkami, w których okaże się to niemożliwe, oraz o ile korzystanie odbywa się zgodnie z uczciwymi praktykami i w rozmiarze usprawiedliwionym przez szczególny cel.

120 Wspomniany przepis ma zatem na celu zapobieżenie temu, by przysługujące autorom wyłączone prawo zwielokrotniania nie stało na przeszkodzie realizowanej za pomocą cytowania możliwości opublikowania i opatrywania komentarzem lub słowami krytyki fragmentów utworu już udostępnionego publicznie.

121 Bezsporne jest, że utwór powoływany w sprawie przed sądem krajowym jest fotografią Nataschy K.

122 Tymczasem należy zauważyć, że sąd krajowy wychodzi z założenia, zgodnie z którym utwór fotograficzny objęty jest zakresem art. 5 ust. 3 lit. d) dyrektywy 2001/29. Ponadto założenie takie nie jest podważane przez żadną stronę postępowania przed sądem krajowym, żadne z państw członkowskich, które przedstawiły uwagi, ani przez Komisję Europejską.

123 To w tej perspektywie, bez wypowiadania się co do zasadności wspomnianego założenia bądź kwestii tego, czy sporne fotografie rzeczywiście zostały użyte w celu cytowania, należy odpowiedzieć na pytanie drugie lit. a) i b).

124 Także tytułem wstępu należy uściślić rozumienie pojęcia „mise à la disposition du public" [podawania do publicznej wiadomości], widniejącego we francuskiej wersji art. 5 ust. 3 lit. d) dyrektywy 2001/29.

125 W tym względzie należy zauważyć, że ani art. 5 ust. 3 lit. d) dyrektywy 2001/29, ani żaden jej przepis o zakresie ogólnym nie określa, co należy rozumieć przez francuskie

wyrażenie „mise à la disposition du public”. Ponadto pojęcie to jest w niej użyte w kilku kontekstach i nie jest mu nadana identyczna treść, co ilustruje w szczególności art. 3 ust. 2 tej dyrektywy.

126 W tych okolicznościach zgodnie z utrwalonym orzecznictwem art. 5 ust. 3 lit. d) dyrektywy 2001/29 należy interpretować w możliwym zakresie w świetle mających zastosowanie przepisów prawa międzynarodowego, a zwłaszcza tych ujętych w konwencji berneńskiej (zob. wyrok z dnia 7 grudnia 2006 r. w sprawie C-306/05 SGAE, Zb.Orz. s. I-11519, pkt 35, 40, 41; a także ww. wyrok w sprawie Football Association Premier League i in., pkt 189), przyjmując, że na mocy jej art. 37 w razie sporu co do interpretacji różnych wersji językowych rozstrzygająca jest wersja francuska.

127 Tymczasem z francuskiego tekstu art. 10 ust. 1 konwencji berneńskiej, którego przedmiotowy zakres zastosowania jest porównywalny do zakresu zastosowania art. 5 ust. 3 lit. d) dyrektywy 2001/29, wynika, że dozwolone jest pod pewnymi warunkami przetaczanie cytatów z dzieła już legalnie udostępnionego odbiorcom.

128 W tych okolicznościach francuskie wyrażenie „mise à la disposition du public d’une œuvre” [podawanie utworu do publicznej wiadomości] oznacza w rozumieniu art. 5 ust. 3 lit. d) dyrektywy 2001/29 udostępnianie tego utworu odbiorcom. Wykładnię tę zresztą potwierdza nie tylko wyrażenie „made available to the public”, ale również wyrażenie „der Öffentlichkeit zugänglich gemacht”, użyte bez różnicy w wersjach angielskiej i niemieckiej zarówno wspomnianego art. 5 ust. 3 lit. d) dyrektywy 2001/29, jak i art. 10 ust. 1 konwencji berneńskiej.

W przedmiocie pytania drugiego lit. a)

129 Stawiając pytanie drugie lit. a), sąd krajowy dąży w istocie do ustalenia, czy art. 5 ust. 3 lit. d) dyrektywy 2001/29 w związku z art. 5 ust. 5 tej dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że okoliczność, iż relacja prasowa cytująca utwór lub inny przedmiot objęty ochroną nie stanowi utworu językowego objętego ochroną prawa autorskiego, nie stoi na przeszkodzie stosowaniu tego przepisu.

130 W tym względzie należy przede wszystkim zauważyć, że art. 5 ust. 3 lit. d) dyrektywy 2001/29 wymienia szereg przesłanek jego stosowania, wśród których nie widnieje wymóg, zgodnie z którym utwór lub inny przedmiot objęty ochroną muszą być przytoczone w ramach utworu językowego objętego ochroną prawa autorskiego.

131 Wbrew temu, co podnosi rząd włoski w swoich uwagach na piśmie, człon zdania „o ile dotyczy ono utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną, który został już prawnie podany do publicznej wiadomości”, ujęty we wspomnianym art. 5 ust. 3 lit. d), odnosi się jednoznacznie do utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną, który jest cytowany, a nie takiego, w którym cytat jest zawarty.

132 Co się tyczy kontekstu, w który wpisuje się art. 5 ust. 3 lit. d) dyrektywy 2001/29, należy przypomnieć, że jak wynika z motywu 31 tej dyrektywy, stosując wspomnianą dyrektywę, należy zabezpieczyć „właściwą równowagę” między z jednej strony prawami i interesami autorów a z drugiej strony prawami i interesami użytkowników

przedmiotów objętych ochroną.

133 Należy również zauważyć, że o ile prawdą jest, iż przesłanki wyliczone w art. 5 ust. 3 lit. d) dyrektywy 2001/29 należy zgodnie z orzecznictwem Trybunału wspomnianym w pkt 109 niniejszego wyroku poddawać ścisłej wykładni, gdyż przepis ten stanowi odstępstwo od ustanowionej w tej dyrektywie ogólnej zasady, o tyle wykładnia tych przesłanek musi również pozwolić na zachowanie skuteczności wprowadzonego wyjątku i na poszanowanie jego celu (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Football Association Premier League i in., pkt 162, 163).

134 Tymczasem art. 5 ust. 3 lit. d) dyrektywy 2001/29 ma na celu osiągnięcie właściwej równowagi między prawem użytkowników utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną do swobody wyrażania opinii a przysługującym autorom prawem zwielokrotniania.

135 Ta właściwa równowaga zapewniona jest w niniejszym przypadku poprzez danie pierwszeństwa wykonywaniu prawa użytkowników do swobody wyrażania opinii w stosunku do interesu autora odnoszącego się do możliwości sprzeciwienia się zwielokrotnianiu fragmentów jego utworu, który został już legalnie udostępniony odbiorcom, z zagwarantowaniem temu autorowi prawa do tego, by co do zasady podane zostało jego nazwisko.

136 W tej dwubiegunowej perspektywie kwestia tego, czy cytat jest zawarty w ramach utworu chronionego prawem autorskim lub, przeciwnie, w ramach przedmiotu nieobjętego ochroną tego prawa, jest pozbawiona znaczenia.

137 W świetle całości powyższych rozważań na pytanie drugie lit. a) należy odpowiedzieć, że art. 5 ust. 3 lit. d) dyrektywy 2001/29 w związku z art. 5 ust. 5 tej dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że okoliczność, iż relacja prasowa cytująca utwór lub inny przedmiot objęty ochroną nie stanowi utworu językowego objętego ochroną prawa autorskiego, nie stoi na przeszkodzie stosowaniu tego przepisu.

W przedmiocie pytania drugiego lit. b)

138 Stawiając pytanie drugie lit. b), sąd krajowy dąży w istocie do ustalenia, czy art. 5 ust. 3 lit. d) dyrektywy 2001/29 w związku z art. 5 ust. 5 tej dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że okoliczność, iż cytowany utwór lub inny przedmiot objęty ochroną nie jest opatrzony nazwiskiem autora lub artysty wykonawcy, stoi na przeszkodzie zastosowaniu tego przepisu.

139 Przepisy art. 5 ust. 3 lit. d) dyrektywy 2001/29 ustanawiają zasadniczy obowiązek podania w przypadku cytowania źródła, łącznie z nazwiskiem autora – chyba że okaże się to niemożliwe – przy założeniu, że cytowany utwór lub inny przedmiot objęty ochroną zostały już legalnie udostępnione odbiorcom.

140 W tym względzie należy zauważyć, że z postanowienia odsyłającego wynika, iż pozwane w postępowaniu przed sądem krajowym podnoszą, nie czyniąc innych uściśleń, że sporne fotografie otrzymały od agencji informacyjnej.

141 Tymczasem, ponieważ sporne fotografie przed ich wykorzystaniem przez pozwane

w postępowaniu przed sądem krajowym były w posiadaniu agencji informacyjnej, która następnie według ich twierdzenia im je przekazała, zasadne jest założenie, że to w następstwie prawnego podania do wiadomości publicznej agencja ta weszła w posiadanie wspomnianych fotografii. Z tego względu należy uznać, że nazwisko autora spornych fotografii zostało podane przy tej okazji. W braku bowiem takiego wskazania nazwiska rozpatrywane podanie do publicznej wiadomości byłoby bezprawne i w rezultacie art. 5 ust. 3 lit. d) dyrektywy 2001/29 nie miałby zastosowania.

142 Zatem ze względu na to, że nazwisko autora spornych fotografii zostało już podane, w żaden sposób nie było niemożliwe, by późniejszy użytkownik tych fotografii je podał zgodnie z obowiązkiem przewidzianym w art. 5 ust. 3 lit. d) dyrektywy 2001/29.

143 Należy jednak zauważyć również, iż spór przed sądem krajowym cechuje się w szczególności tym, że wpisuje się w kontekst dochodzenia karnego, w ramach którego w następstwie porwania Nataschy K. w 1998 r. zostało ogłoszone przez właściwe krajowe organy bezpieczeństwa publicznego wezwanie do pomocy w poszukiwaniach z opublikowaniem spornych fotografii.

144 W rezultacie nie można wykluczyć, że to krajowe organy bezpieczeństwa publicznego doprowadziły do podania do publicznej wiadomości spornych fotografii, które stały się przedmiotem późniejszego używania przez pozwane w postępowaniu przed sądem krajowym.

145 Tymczasem takie podanie do wiadomości nie wymaga zgodnie z art. 5 ust. 3 lit. e) dyrektywy 2001/29 – w przeciwieństwie do art. 5 ust. 3 lit. d) wspomnianej dyrektywy – podania nazwiska autora.

146 W rezultacie pominięcie przez pierwotnego użytkownika, który ma prawo powołać się na wspomniany art. 5 ust. 3 lit. e), wskazania przy podawaniu do publicznej wiadomości chronionego utworu nazwiska jego autora nie ma wpływu na zgodność z prawem tej czynności.

147 W niniejszym przypadku przy założeniu, że sporne fotografie zostały zgodnie z art. 5 ust. 3 lit. e) dyrektywy 2001/29 na początku podane do publicznej wiadomości przez właściwe krajowe organy bezpieczeństwa publicznego, i przy założeniu, że podczas tego zgodnego z prawem pierwotnego używania nie zostało podane nazwisko autora, późniejsze używanie tychże fotografii przez prasę oczywiście wymagało zgodnie z art. 5 ust. 3 lit. d) wspomnianej dyrektywy podania ich źródła, ale niekoniecznie nazwiska ich autora.

148 Okazuje się bowiem, że ponieważ prasa nie ma obowiązku sprawdzania przyczyn takiego pominięcia, jest to niemożliwe, by w podobnej sytuacji prasa zidentyfikowała i podała nazwisko autora, i z tego względu należy ją uznać za zwolnioną z zasadniczego obowiązku podania tego nazwiska.

149 W świetle całości poprzedzających rozważań na pytanie drugie lit. b) trzeba odpowiedzieć, iż art. 5 ust. 3 lit. d) dyrektywy 2001/29 w związku z art. 5 ust. 5 tej dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że jego stosowanie jest uzależnione od obowiązku podania źródła – łącznie z nazwiskiem autora lub artysty wykonawcy –

cytowanego utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną. Jednakże jeśli na podstawie art. 5 ust. 3 lit. e) dyrektywy 2001/29 nazwisko to nie zostało podane, wspomniany obowiązek należy uznać za spełniony, w razie gdy zostało podane jedynie źródło.

W przedmiocie kosztów

150 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (trzecia izba) orzeka, co następuje:

1) **Artykuł 6 pkt 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych należy interpretować w ten sposób, że sama okoliczność, iż wytoczone przeciwko kilku pozwanym powództwa z tytułu naruszeń prawa autorskiego dotyczących tego samego przedmiotu opierają się na podstawach prawnych, które różnią się w zależności od państw członkowskich, nie stoi na przeszkodzie stosowaniu tego przepisu. Na sądzie krajowym ciąży obowiązek dokonania oceny w odniesieniu do wszystkich elementów akt sprawy istnienia ryzyka wydania w oddzielnych postępowaniach sprzecznych ze sobą orzeczeń.**

2) **Artykuł 6 dyrektywy Rady 93/98/EWG z dnia 29 października 1993 r. w sprawie harmonizacji czasu ochrony prawa autorskiego i niektórych praw pokrewnych należy interpretować w ten sposób, iż fotografia portretowa może na mocy tego przepisu być chroniona prawem autorskim, pod warunkiem – czego sprawdzenie należy do sądu krajowego w każdym konkretnym przypadku – że jest ona twórczością intelektualną autora odzwierciedlającą jego osobowość i przejawiającą się swobodnymi i twórczymi wyborami dokonanymi przezeń w trakcie realizacji tej fotografii. Gdy zostanie sprawdzone, że rozpatrywana fotografia portretowa ma charakter utworu, przysługująca jej ochrona nie jest słabsza od ochrony przysługującej każdemu innemu utworowi, łącznie z utworem fotograficznym.**

3) **Artykuł 5 ust. 3 lit. e) dyrektywy 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym w związku z art. 5 ust. 5 tej dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że media, takie jak wydawca prasowy, nie mogą z własnej inicjatywy wykorzystać utworu chronionego prawem autorskim, powołując się na cel bezpieczeństwa publicznego. Jednakże nie można wykluczyć, że mogą przyczynić się w pewnych wypadkach do realizacji takiego celu poprzez opublikowanie fotografii poszukiwanej osoby. Należy wymagać, by inicjatywa ta, po**

pierwsze, wpisywała się w kontekst decyzji podjętej lub działania prowadzonego przez właściwe organy krajowe z zamiarem zapewnienia bezpieczeństwa publicznego, a po drugie, by była podjęta w uzgodnieniu i we współpracy ze wspomnianymi organami w celu uniknięcia ryzyka działania wbrew środkom podjętym przez te organy, przy czym konkretne, aktualne i wyraźne wezwanie przez organy bezpieczeństwa publicznego do opublikowania fotografii w celach ścigania nie jest jednak konieczne.

4) **Artykuł 5 ust. 3 lit. d) dyrektywy 2001/29 w związku z art. 5 ust. 5 tej dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że okoliczność, iż relacja prasowa cytująca utwór lub inny przedmiot objęty ochroną nie stanowi utworu językowego objętego ochroną prawa autorskiego, nie stoi na przeszkodzie stosowaniu tego przepisu.**

5) **Artykuł 5 ust. 3 lit. d) dyrektywy 2001/29 w związku z art. 5 ust. 5 tej dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że jego stosowanie jest uzależnione od obowiązku podania źródła – łącznie z nazwiskiem autora lub artysty wykonawcy – cytowanego utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną. Jednakże jeśli na podstawie art. 5 ust. 3 lit. e) dyrektywy 2001/29 nazwisko to nie zostało podane, wspomniany obowiązek należy uznać za spełniony, w razie gdy zostało podane jedynie źródło.**

Podpisy

© Unia Europejska, http://eur-lex.europa.eu/